

Crnogorski glasnik

GODINA XIX. _ BROJ 119. _ RUJAN-LISTOPAD / SEPTEMBAR-OKTOBAR _ 2019.

**21. LUČINDANSKI SUSRETI
ZAGREB 2019.
GOST GRAD KOLAŠIN**

*Čestitamo
8. listopada
dan nezavisnosti
Republike Hrvatske*

DE JE ŠTO

LUČINDAN 2019.		
21. Lučindanski susreti u Zagrebu	4	
RIJEKA		
XV. Bundevidjada	18	
Izložba "Vali" u galeriji NZC Rijeka	19	
SPLIT		
Teatar 303 u Splitu	20	
ZAGREB		
Boka Kotorska okom fotografa Laforesta	21	
NACIONALNE MANJINE		
Susret Koordinacije s nacionalnim manjinama u Bilju	23	
KULTURA I UMJETNOST		
Zlatko Glamočak: Božanstvena komedija	24	
Spomenik Svetom Petru Čudotvorcu Cetinjskom	32	
		Šesti dani Mirka Kovača 34
		Sjećanje na Mladena Lompara 36
		SJEĆAMO SE
		Admiral koji je odbio bombardirati hrvatske gradove 38
		DOKUMENTARNI FILM U CRNOGORSKOM DOMU
		Šiška jezera i Autoput 40
		KRATKA PRIČA
		Suzana Šegvić: Stablo 41
		ZANIMLJIVOSTI
		Kokot i zli duhovi 42
		CRNOGORSKI VLADARI
		Mudrost Svetog Petra Cetinjskog 44
		CRNOGORSKA TRPEZA
		Ukusi Crne Gore 46

Izdavači: NACIONALNA ZAJEDNICA CRNOGORACA HRVATSKE I VIJEĆE CRNOGORSKE NACIONALNE MANJINE GRADA ZAGREBA, Zagreb, Trnjanska c. 35, Tel./Fax: 01/6197 078, 01/6314 264, E-mail: vijececrn@net.amis.hr, montenegro@net.amis.hr, Internet adresa: www.vijece-crnogoraca-zagreb.hr

* Za izdavače: Danilo Ivezić i Dušan Mišković * Glavni i odgovorni urednik: Maša Savićević * Redakcija: Milanka Bulatović, Danilo Ivezić, Nikola Čulić, Jovan Abramović, Suzana Krnić-Šegvić, Dušan Roganović * Grafička priprema i tisak: Skaner studio d.o.o. * Rukopisi se ne vraćaju * Naklada /Tiraža 1000
Glasilo je, putem Savjeta za nacionalne manjine, financirano iz državnog proračuna RH i putem Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba, iz proračuna Grada Zagreba. Pozivamo Crnogorce, Crnogorce i sve prijatelje da svojim sugestijama, prijedlozima i priložima pomognu redakciji "Glasnika" na poboljšanju i daljnjem izlaženju lista. Tekstovi nijesu lektorisani te se izvinjavamo autorima i čitaocima.

21. LUČINDANSKI SUSRETI U ZAGREBU

Tekst i fotografije: NZCH

Dvadeset i prvi put, u okviru jubilarnih dvadeset godina, NZCH i Društvo "Montenegro" organiziraju Lučindanske susrete. Ovaj kontinuitet i današnja obljetnica je pokazatelj programske opravdanosti manifestacije, ali i pokazatelj kvalitete rada i djelovanja zajednice. Dvadeset godina trajanja jedne manifestacije je odista značajan jubilej - riječi su predsjednika NZCH na početku manifestacije koja je održana 26. listopada 2019. u velikoj dvorani Kina SC na kojoj je prisustvovalo preko 800 uzvanika i gostiju.

Veličanstveno, jednodušna je ocjena svih prisutnih koji su nakon završetka kulturnog programa Lučindanskih susreta na kojima je kao grad gost nastupio Kolašin i njihovo KUD "Mijat Mašković". Kolašinska mladost oduševila je sve prisutne.

Nešto posebno, u svih ovih proteklih dvadeset godina Lučindana nije ovako nešto zabilježeno - samo su neki od komentara oduševljenih posjetilaca.

Obilježavali smo dvadeset godina LUČINDANA, sjetili se velikih datuma – 100 godina Božićne pobune i Rovačke republike, pa je i logično bilo da grad gost bude Kolašin. Zagrebački gradonačelnik Milan Bandić, sa suradnicima, primio je 3. listopada 2019. predstavnike Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske i Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore Montenegro Zagreb Danila Ivezića, Dušana Miškovića i Milanku Bulatović.

Milan Bandić je prihvatio pokroviteljstvo nad ovom manifestacijom nastavljajući tradiciju započetu još 2008. godine.

Manifestacija je započela 25. listopada tradicionalnim prijemom delegacije grada gosta kod gradonačelnika Grada Zagreba. U izuzetno prijatnoj atmosferi i s željom za nastavak suradnje, delegacija grada gosta ispričala je lijepu priču o MALOJ VAROŠI, istoriji sadašnjosti i budućnosti. S druge strane gradonačelnik grada Zagreba podsjetio je na sve ono što Zagreb pruža Crnogorcima, ali i što su to sve Crnogorici dali Zagrebu, bez čega on ne bi bio to što jeste.

Središnje događanje u velikoj dvorani Kina SC, prepuna dvorana, preko 800 uzvanika i gostiju, započeo je intoniranjem himni, i obraćanjem predsjednika NZCH **Danila Ivezića**, koji je nakon pozdravljanja prisutnih uzvanika, rekao:

"...Naš put kroz dvadeset godina omeđen je s tri bitne činjenice:

Prvo: Lučindanske susrete vezujemo uz Svetog Petra Cetinjskog utemeljitelja moderne crnogorske države, mitropolita i gospodara Crne Gore koji je s nepomućenim moralnim, duhovnim i državničkim autoritetom vladao od 1784. do 1830. godine.

Sveti Petar je vladao jednim atipičnim državnim organizmom, suptilnošću velikog državnika, što je posebno vidljivo u njegovim pismima i poslanicama. Bio je čovjek izrazitog književnog dara, koji je koristio samo u utilitarne svrhe izgradnje naroda, države i čovjeka. Umio je uvjerljivo saopštiti ono što hoće. Suvremenici

su u njegovim riječima osjećali snagu istine izgovorene moćima crnogorskog jezika. Njegova riječ, uz umjetničke kvalitete, ima čovjekotvorno i državničko značenje. Nema druge sile u upravljanju narodom osim moći pera i jezika - govorio je Sv. Petar Cetinjski.

Drugo: u okviru Lučindanskih susreta obilježavamo značajne datume crnogorske istorije. Ovogodišnjim 21. Lučindanskim susretima, obilježavamo dvije velike godišnjice 100 godina Božićnog ustanka i 100 godina Rovačke republike, kao simbola vjekovne crnogorske težnje ka slobodi, dostojanstvu i časti svoje domovine. 13. listopada ove godine obilježen je vijek neopravdano u historiografiji "zaboravljene" Rovačke republike, dijela crnogorske istorije koji treba posebno cijeniti, ali i pamtiti. Ovaj datum je vezan i uz 101. godišnjicu oslobođenja Andrijevice, Bijelog Polja, Rožaja, Plava, Gusinja i Kolašina od Austrougarske okupacije. 13. listopada 1784. u Sremskim Karlovcima hirotonisan je Petar I. Petrović Njegoš. Veliki datumi su i velika obveza i treba se znati nositi s njima.

I treće: Okitili smo Lučindanske susrete ljepotom crnogorskih gradova, donijeli dio njihovog duha u Zagreb.

Jedanaest gradova u proteklom periodu su bili gosti Lučindana: Bar, Bijelo Polje, Cetinje, Danilovgrad, Tivat, Kotor, Cetinje, Podgorica, Mojkovac, Šavnik i Nikšić.

Obilježavanje velikih godišnjica je odredilo ove godine Grad gost Lučindana, a to je KOLAŠIN, ratna prijestonica Crne Gore, Mala Varoš, u kojem su donesene sve značajnije odluke vezane uz crnogorsku državnost- zasijedanje Zemaljskog antifašističkog vijeća, CASNO-A, koji je prošao svojevrsnu kalvariju od '41. do '45. jer je 23 puta prelazio iz ruke u ruku, a 18 puta bombardiran. Kolašin koji danas gradi zavidnu reputaciju zimskog turističkog centra Crne Gore, prepoznatog i daleko izvan njenih granica, čiju delegaciju na čelu s predsjednikom Opštine gos. Milosavom Bulatovićem još jednom pozdravljam.

Kulturni dio programa Lučindana 2019. pripada Gradu gostu KUD-u "Mijat Mašković" koji je nositelj kulturnog dobra "Tradicionalne igre kolašinskog kraja", mladim umjetnicima dobitnicima brojnih međunarodnih nagrada i glumcima poznatog Kolašinskog amaterskog pozorišta (KAP).

U proteklih dvadeset godina pričali smo priču o nama o onome što radimo i što smo učinili. Lučindani su uvijek bili pokazatelji ugleda naše zajednice u Republici Hrvatskoj, našeg mjesta i uloge u očuvanju kulturnog i nacionalnog identiteta ali i građenja mostova suradnje i povjerenja, našeg doprinosa ovom Gradu i Republici Hrvatskoj. Ispričali smo i priču o Crnoj Gori. Kroz njih smo, mislim, i dijelom odgovarali, na pitanje: *S čim će to Crna Gora u EU, što je njen doprinos ukupnosti europske raznolikosti?*, jer smo kroz programe Dana crnogorske kulture pokazali ovđe u Republici Hrvatskoj članici EU, one najznačajnije kulturne odrednice tradicionalne, kao i dosege pojedinca, kreatora, suvremene kulturne scene Crne Gore. S tim će, valjda, a ne sa guslama uz "duboku ispriku" njihovim zaljubljenicima Crna Gora u EU. Možda je to razlog da se kod pojedinaca u Crnoj Gori naši programi određuju «previše intelektualnim», ali to nama ne smeta, dapače.

Građenje mostova veza i suradnje kroz očuvanje kulturnog i nacionalnog identiteta u okviru onoga što nazivamo ostvarivanje kulturne autonomije je odrednica djelovanja NZCH i njenih članica, kroz projekte i programe koji su prepoznati od institucija Republike Hrvatske, u smislu pokroviteljstva ove i sličnim manifestacijama, u sufinanciranju programa kulturne autonomije od strane

Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske i Grada Zagreba. U partnerskom odnosu s institucijama iz Crne Gore od Matice crnogorske, preko Crnogorske kinoteke, Udruženja likovnih umjetnika Crne Gore i Arhiva RT CG, do Ministarstva kulture Crne Gore (Uprave za zaštitu kulturnih dobara). Prije tri godine (na Lučindanskim susretima 2016.) sam ovo posebno istakao, a i danas ponovo naglašavam u **partnerskom odnosu**, uz napomenu da nijesam preskočio u prethodnom nabranju nijednu instituciju.

Kakav ugled NZCH i njene članice uživaju među Crnogorkama i Crnogorcima u Republici Hrvatskoj neka govore rezultati izbora za članove vijeća i predstavnike crnogorske nacionalne manjine održani 5. svibnja ove godine. Za peti saziv vijeće i predstavnika od ukupno 140 izabranih članova vijeća i predstavnika 136 ili preko 97,11% su predložile članice NZCH. Rezultati su otprilike slični kao i u prethodnih četiri izbora...".

Nakon pozdravnog govora, prisutnima i gostima dobrodošlicu je poželio **Zbor "Montenegro"** Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore "Montenegro" Zagreb s voditeljem i instrumentalistom na harmonici Edinom Džaferagićem, i uz pratnju Danijela Domazeta na ka-

honu. Izveli su tri pjesme: *Gledala sam s Koma plava, Crna Goro lijepa, Uzalud vam trud svirači*.

Generalni sekretar Matice crnogorske **Ivan Ivanović** uz čestitke organizatorima podsjetio je na dugogodišnju programsku suradnju Matice i NZCH, značaj i važnost manifestacije Lučindana i činjenice obilježavanja značajnih crnogorskih datuma koji se obilježavaju na ovoj manifestaciji.

Predsjednik Savjeta za nacionalne manjine RH **Aleksandar Tolnauer** je naglasio: "Preskačući i ispuštajući mnogo toga, oslobođen puke kurtoazije, koja zna često biti sadržaj ovakvih obraćanja, dopustite mi da uz ovu našu lučindansku proslavu iskoristim prigodu i zahvalim se Nacionalnoj zajednici Crnogoraca u Republici Hrvatskoj, Društvu Crnogoraca i prijatelja Crne Gore "Montenegro", kao i Vijeću crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba na ogromnom doprinosu u radu na upoznavanju, prepoznavanju i suradnji i to posebno na kulturnom planu sa poviješću Crne Gore, poviješću Crnogoraca u Republici Hrvatskoj, kao i Hrvata u Republici Crnoj Gori, čime su izuzetno promicali, doprinosili i unapređivali odnose između Crne Gore i Hrvatske. Nas danas posebno veseli da su Crnogorci

u svojim programima vezanim za ostvarivanje kulturne autonomije, osnaženom ambicijom i obogaćenom energijom ušli u projekte vezane ne samo za povijest, već i one koji su vezani za Europsko pristupne procese iz kojih se može isčitati vizija i shvaćanje europskih vrijednosti.

Poštovani!

Ono što mi danas u Republici Hrvatskoj možemo sa ponosom istaknuti je svijest da je Republika Hrvatska multikulturalna i multinacionalna te da je to postalo dio svakodnevnice, a ne *exkluziva* pojedine prigode. Vođeci se najvišim demokratskim standardima Republika Hrvatska svojom manjinskom legislativom omogućila je manjinama unošenje svojih kulturnih obrazaca u domicilno etničko okruženje, čime je podigla razinu prepoznavanja i valorizacije vlastitih vrijednosti u dodiru sa drugim izričajima i vrijednostima, te revitalizirala i omogućila onima kojima je to bilo u prošlosti onemogućeno prepoznavanje i konzumiranje njihove posebnosti.

Poštovane dame i gospodo!

Put u Europu na ovim prostorima još je u izgradnji, on ne traži samo prilagodbu unutrašnjeg poretka europskim

standardima, nego osobito izgradnju dobrosusjedskih odnosa, te vrijednosti koje prelaze granice država i okvire tradicionalnih odnosa. Sve te promjene prolazi i Crna Gora provođenjem reformi, izgradnjom institucija i jačanjem vladavine prava po europskim mjerilima na njenom putu prema Europskoj uniji, čime odgovorno doprinosi i europskoj sigurnosti. Na tom putu od izuzetne je važnosti i razvoj uzajamnih odnosa u kojima naše manjine igraju ogromnu ulogu, što svjedoči i izjava poslanika hrvatske građanske inicijative Andrije Vuksanovića "dajemo svoje hrvatsko srce u nove crnogorske pobjede", kao i djelovanje Nacionalne zajednice Crnogoraca u Hrvatskoj.

Poštovane dame i gospodo!

Čestitam vam Lučindan, sa željom i nadom da ćemo u narednom periodu zajednički raditi i uspješno razvijati odnose između Crne Gore i Hrvatske i to u skoroj budućnosti u okvirima Europske unije, kao i da naša suradnja pridonese boljem međusobnom povezivanju naših građana"- zaključio je Tolanauer.

Predsjednik Opštine Kolašin **Milosav Bato Bulatović** u obraćanju prisutnima kaže:

"Čini mi čast i zadovoljstvo da vas pozdravim. Želim da zahvalim za priliku da se obratim. Takođe želim da izrazim poštovanje prema Nacionalnoj zajednici Crnogoraca Hrvatske i njenom predsjedniku Danilu Iveziću. Lučindanski susreti su prilika da predstavimo naš grad i našu državu Crnu Goru. Posebna je čast činiti to u Zagrebu, koji predstavlja regionalni centar slobodne misli, kulture i značajnih civilizacijskih vrijednosti. Ispunjava nas ponosom i saznanje da je veliki broj ljudi sa crnogorskim korijenima davao i daje doprinos ovakvom Zagrebu i prijateljskoj Hrvatskoj. Poštujemo vaše učešće u razvoju države u kojoj živite, kao i zalaganje za afirmaciju nacionalnog, kulturnog i državnog identiteta Crne Gore. Dragi prijatelji, Opština Kolašin je površinom od 897 km² jedna od prostorno najvećih opština u Crnoj Gori. Teritorija opštine se dominantno nalazi u gornjem dijelu tokova atraktivnih rijeka Tare i Morače. Osobene su razlike u nadmorskoj visini teritorije i to: od 170 m u dolini rijeke Morače do 2460 m na Komovima. Najpoznatija rijeka ovog područja jeste Tara, koja je jedna od najljepših evropskih rijeka i jedina rijeka u svijetu koja je dobila dvostruko svjetsko priznanje. U okviru projekta "Bio sfera i čovjek" ova rijeka je 1977. godine upisana u Ekološki rezervat bio-

sфере svijeta i zaštićena međunarodnom konvencijom. Nacionalni park Durmitor (u okviru kojeg je i kanjon Tare) 1980. godine je proglašen za svjetsko prirodno dobro i upisan u Registar svjetske kulturne i prirodne baštine pri UNESCO-u.

U impresivnom mozaiku prirodnih vrijednosti područja Kolašina i Crne Gore posebno mjesto pripada Nacionalnom parku Biogradska gora koji predstavlja jednu od tri prašume u Evropi. Ovaj prostor je oaza netaknute prirode gdje vrijeme i život teku, takoreći bez uplitanja čovjeka. Brojna planinska jezera upotpunjuju ovaj veličanstveni spektakl prirode. Kolašin ima i historijsku posebnost. Božićna pobuna i Rovačka republika čije stogodišnjice obilježavamo daju pečat ovoj posebnosti. Predstavljaju značajnu stranicu historije i borbe za pravo, čast i slobodu Crne Gore. Ono što je naša današnja posebnost jesu veliki državni projekti koji se realizuju na našoj teritoriji od kojih su najvažniji auto-put i novi Ski-centar Kolašin 1600. Ovi projekti su od dalekosežnog značaja za razvoj našeg grada. Uz već postojeći Ski-centar Kolašin 1450, završetak Ski-centra Kolašin 1600 je motivisao i londonski Gvardijan da nas uvrsti

među top 10 najboljih malih skijališta u Evropi. Naša ljetna i zimska turistička ponuda postaje sve kvalitetnija. Prepoznatljivi smo i po šumskom potencijalu, pogonima drvo prerade, hidroenergije, fabrikama za flaširanje vode, proizvodnjom zdrave i organske hrane. Kolašinski lisnati sir je proglašen zaštićenim crnogorskim brendom.

Dragi prijatelji, u proteklih godinu dana smo napravili kvalitetnu komunikaciju sa brojnim gradovima u regionu. U Hrvatskoj su to do sada opština Belišće i opština Čavle. Smatramo da je regionalna saradnja način da se realizuje politika integracija za koju se zalaže Crne Gore, ali i da se ostvare putevi ekonomske, kulturne, obrazovne i sportske saradnje. U duhu ove saradnje ja vas srdačno pozdravljam i pozivam da posjetite Kolašin i Crnu Goru."

U ime gradonačelnika Grada Zagreba koji se pridružio učesnicima na kraju kulturnog programa prisutne je pozdravila gospođa **Milana Vuković Runjić**:

"Čast mi je da sam ovdje, u ime gradonačelnika Grada Zagreba, ovdje u Studentskom centru na ovoj tradicionalnoj i važnoj manifestaciji. Srdačno vas sve poz-

dravljam i ujedno vam čestitam Lučindan koji slavimo kao vjerski, ali i kao općenarodni blagdan. Lučindanski susreti Crnogoraca Hrvatske održavaju se od 1999. godine. Ovogodišnji Lučindanski susreti organiziraju se dvadeset i prvi put, a od 2008. godine pod kontinuiranim pokroviteljstvom gradonačelnika Grada Zagreba. Ovim susretima vi postojano čuvate svoj nacionalni i vjerski identitet, kulturu i tradiciju Crne Gore, ali time otvarate i vrata i gradite mostove suradnje Republike Hrvatske i Crne Gore, na kulturnim, gospodarskim, znanstvenim i drugim područjima. Lučindan je svake godine prigoda za ponosno prisjećanje na slavnu povijest, a pored toga ovo je uvijek prigoda i za optimistično gledanje u budućnost unatoč svim izazovima s kojima se suočavamo.

Sa zadovoljstvom možemo konstatirati da Grad Zagreb, Vijeće crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba, Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore "Montenegro" Zagreb i Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske, u duhu iskrenog prijateljstva i suradnje daju ne samo puni doprinos ostvarivanju prava pripadnika crnogorske zajednice, nego dobre vibracije prenose i na sve druge zajednice u Gradu Zagrebu i Republici Hrvatskoj. Hvala vam na tome! U istom duhu idemo zajedno dalje."

Pokrovitelj Lučindanskih susreta 2019. gradonačelnik Zagreba gospodin Milan Bandić je i pored velikog broja obveza našao vremena da na kraju manifestacije pozdravi sve učesnike i goste i zahvali im na prekrasnoj manifestaciji koja uz čuvanje nacionalnih obilježja doprinosi i kulturnom bogatstvu Grada Zagreba.

Savjetnik za ustavni sistem i pravna pitanja **Boris Bastijančić**, izaslanik Predsjednika Crne Gore **Mila Đukanovića**, prenio je njegove pozdrave i čestitke povodom značajnog jubileja "20. godišnjice Lučindanskih sureta u Zagrebu" i najbolje želje za dalji uspjeh u sadržajnom radu Nacionalne zajednice Crnogoraca u Republici Hrvatskoj. Iskazao je zahvalnost udruženjima i njihovim članovima, što godinama čuvaju crnogorsko znamenje i kulturnu baštinu, doprinoseći, ujedno, uvećanju nacionalnog i kulturnog bogatstva Republike Hrvatske. "Grad Zagreb je prepoznatljiv po tome što njeguje i čuva nacionalne manjine i njihove pripadnike, dajući im podstrek da se osjećaju kao građani Hrvatske, u punom i pravom smislu te riječi", naglasio je Bastijančić.

Osvrnuo se na prijem, koji mu je upriličen povodom projekta "Putevima bokeljskih Hrvata", od strane pred-

sjednice Republike Hrvatske Kolinde Grabar-Kitarović, i njenu konstataciju da su odnosi između dvije države "izvršni", te naglasio da njena i podrška predsjednika Crne Gore, kao su-pokrovitelja ovog projekta, govori u prilog činjenici da budućnost odnosa dvije zemlje, ide u dobrom smjeru, a lično oni daju veliki doprinos očuvanju, njegovanju i prenošenju državnog kulturnog identiteta, ne samo Hrvata u Crnoj Gori, nego i Crnogoraca u Republici Hrvatskoj.

U nastavku, iskazao je uvjerenje da postoji prostor za unaprjeđenje međudržavnih odnosa i da se na temeljima kvalitetnog političkog dijaloga i tolerancije može dalje nadograđivati prije svega ekonomska, turistička, ali i drugi oblici saradnje.

"Savezništvo danas u NATO-u, a sutra u EU, iznjedriće nove međudržavne odnose, platforme i inicijative koje će dati zamajac sustizanju evropskih prosjeka razvijenosti i vrijednosti na dobrobit građana obje države, a time i osjetan porast kvaliteta životnog standarda, smanjenje negativnog demografskog trenda i zaustavljanje "odliva mozгова". Zajedničkom saradnjom po tim i takvim ključnim pitanjima, možemo doprinijeti boljem među-

sobnom razumijevanju i podršci, održivom poštovanju i dogovoru, koji će voditi ka stabilnijoj i prosperitetnijoj situaciji, ne samo u regionu, već i u Evropi, zasnovanoj na pozitivnim temeljima i bogatoj zaostavštini naših slavni predaka", zaključio je Bastijančić.

Prisutnima je pročitano i pozdravno pismo učesnicima Lučindana predsjednika Skupštine Crne Gore **Ivana Brajovića**.

Koncept kulturno umjetničkog programa bio je baziran na plesno-muzičkom nasljeđu kolašinskog kraja koje je predstavio **KUD "Mijat Mašković"**, a protkan je nastupom instrumentalaca **Škole za osnovno muzičko obrazovanje**, članova **Kolašinskog amaterskog pozorišta** i glumaca **Đordija Tatića** i **Nikole Liće Šćepanovića**. U redovima koji slijede pročitajte šta su sve Kolašinci prikazali na ovom vrlo emotivnom nastupu.

Nađa Grdinić, učenica IX razreda u klasi Dražena Jokovića i dobitnica trinaest prvih nagrada i tri druge na državnim i međunarodnim takmičenjima na gitari je izvela kompozicije "Estudio" (A. Barios) i "Gigue" (S. L. Veiss). **Gala Dulović**, učenica VIII razreda u klasi Danice Korać, dobitnica dvadeset jedne prve nagrade,

dvije druge i tri treće na državnim i međunarodnim takmičenjima odsvirala je Nokturno u cis-mollu (F. Šopen).

Glumac **Đordije Tatić**, koji je bio i medijator programa, kazivao je stihove Mijata Maškovića "**Planina zove**":

"Noćas su zakliktali nemiri kao u jesen zloglasne ptice

I širine, drage širine, zalepršale buđenjem, ko divljinama planinsko cvijeće,

S rumenog vidokruga zamahale daleke šume širokom sjenkom

I tako zvjezdana pruga u viru palila svijeće..."

To je bio sjajan uvod za dio na koji je publika najemotivnije reagovala. Naime, Nematerijalno kulturno dobro "**Tradicionalne igre kolašinskog kraja**" čiji je nosilac KUD "Mijat Mašković", u potpunosti je opravdalo taj status. Rekonstruisani petrovdanski običaji, zdravice, svirke na diplama i svirali i arhaični biraći plesovi smjenjivali su se uz anegdote iz tradicionalne kulture.

Oni koji su prisustvovali ovom događaju ostali su bez riječi. Toliko umijeća i profesionalizma, uz toliko nabijenih emocija, ispričana je priča o plesovima i običajima kolašinskog kraja. Nešto posebno i zadivljujuće. Držati više od sat vremena pažnju prepune dvorana, a bez muzičke podloge, to do sada nije viđeno u Zagrebu. Odista se mogu ponositi sa onim što rade, uz želju da tako i nastave.

Moglo se saznati kako su se u Crnoj Gori nekada birao bračni partner i kako su djevojke "otimane" uz dogovor, a sve kroz naraciju glumca **Nikole Liće Šćepanovića** i **Davora Sedlarevića**.

Ženska pjevačka grupa KUD-a, kao jedna od najboljih pjevačkih grupa u regionu, pjesmom crnogorskih kolonista "**Crna Goro nadaleko**" do suza je dovela pojsetioce. Potom se muzičko nasleđe iskazalo i kroz sevdalinku "**Sejdefu majka buđaše**" u zanimljivoj savremenoj obradi koju je maestralno izvela **Tijana Rakočević**.

... A mnogo se naroda odselilo, usled nemaštine, bolesti i ratovanja, ali su u svoj novi kraj odnijeli i neke stare navike: selima su davali nazive prema svome rodnom mjestu, a pjesmom su ponovo iskazivali tugu za zavičajem i ljubavima. Pjevala mi je jedna baka, u jednom selu na kraju svijeta, pored čarde i beskrajnog žita u ulicama gdje valjda samo starosjedioci razlikuju velike kuće... poznah je po koraku da je odavde, a po glasu – rekao bih da nikad nije ni otišla... zapjeva mi,

onako ponosno – a sjetno:

"Crna Goro, nadaleko, u tebe mi osta neko!"

Muška pjevačka grupa predvođena najstarijim članom KUD-a i kazivačem **Vladislavom Medenicom** svoju vještinu dočarala je brojalicom "**Što 'no prvom večerasmo**":

Što desetom večerasmo?

Deset dinja, devet dunja,

osam vola ispod kola,

sedam koza, šes' ovaca,

pet pataka. četir' guske,

tri grlice, dva goluba,

oj, jednu 'ticu prepelicu!

Glumci K LAP-a **Marijana Veletić** i **Andrija Mirović** segmentom iz predstave "**Jelena Savojska**" po tekstu Obrada Nenezića i u režiji Snežane Šćepanović Đurasović podsjetili su na legendu o ljubavi crnogorske princeze Jelene i knjaževog perjanika.

Kulminacija programa uslijedila je kroz **crnogorsko kolo** koje je uz zaboravljene riječi "Ovo kolo nek ne krene, dokle knjaza ne spomene" ponovo izveo KUD "Mijat Mašković". Na staru vasojevičku pjesmu "**Tanko poju za gorom djevojke**" nadovezalo se igranje kola *trusa* ili *šutke* koje je i jedino mještovito kolo u Crnoj Gori čija je muzička pratnja isključivo ritam koraka. *Kolom na kolu* uz odjavnu zdravicu zaključen je ovaj dan kolašinskog umjetničkog stvaralaštva.

Većina elemenata bogatog nasljeđa **Rovaca, Morača** i **vasojevičkog kraja** koji gravitira Kolašinu značajki je uvezana u skladnu cjelinu sa ciljem da se baci novo svijetlo na pomalo zaboravljenu kulturu ove regije. Stari načini pjevanja i igranja odjeveni u neophodno scensko ruho podsjetili su zašto se Kolašin sa pravom smatra centrom starih crnogorskih igara i pjesama. Savremeno stvaralaštvo i vještine u djelanju učenica Muzičke škole i gulmaca K LAP-a takođe su potvrdili da u Kolašinu postoji i jaka stvaralačka energija.

Oprostili su se zdravicom koju je izgovorio Nikola Lića Šćepanović:

"Bog vas sačuvao od groma strijele,

psa garova, čovjeka lažova,

od tuđe užine i rdave družine!

Svak vam kući dolazio igrajući, pjevajući, a od kuće odlazio srca vesela!"

XV. BUNDEVIJADA

Tekst: Nikola Lučić; Fotografije: Anita Hromin

U organizaciji Turističke zajednice Grada Vrbovsko, održana je dana 13. listopada 2019. godine XV. Smotra autohtono uzgojene hrane i običaja Gorskog kotare pod nazivom "Bundevijada"

Na poziv domaćina učestvovao je i pjevački zbor NZC Rijeka "Montenegri". Zbor je izveo pet pjesama iz svog repertoara uz veliku pažnju i vidno zadovoljstvo publike.

Nakon izvedenog programa uživali smo u kušanju raznih delicija goranske kuhinje, koje su izrađene od raznih vrsta bundeva. Na vaganju je utvrđeno da je najveći primjerak bundeve težio dobrih 134 kg. Zbor "Montenegri" je tradicionalni gost ove atraktivne manifestacije.

IZLOŽBA "VALI" U GALERIJI NZC RIJEKA

Tekst: Nikola Lučić; Fotografije: Želimir Novaković

Udruga za kreativno stvaralaštvo "VALI" iz Kostrene, priredila je izložbu keramike svojih članova u izložbenoj dvorani NZC Rijeka u Križanićevoj ulici.

Izložba je otvorena 23. listopada, a otvorio je Predsjednik Nacionalne Zajednice Crnogoraca Rijeka, gospodin Novaković Želimir kao domaćin.

Izložbeni radovi dokazuju visok kreativni potencijal autora, kao i zavidno umijeće u zanatskoj obradi i izradi eksponata. Na otvaranju izložbe zbor NZC Rijeka "Montenegri" otpjevao je tri pjesme iz svog repertoara.

Kako su gosti također amaterska udruga, u kasnijem druženju bilo je izmjene iskustava o uvjetima djelovanja jedne i druge udruge.

TEATAR 303 U SPLITU

Tekst: Dušica Malada

Zajednica Crnogoraca-Split u okviru kulturne manifestacije organizirala je gostovanje Teatra 303 iz Kotora - Crne Gore

Teatar 303 nastavlja svoju uspješnu turneju po Hrvatskoj. Nakon Zagreba, Dubrovnika, Pule, Peroja, Umaga i Ugljana, stigao je poziv iz Splita i Sinja. Za građane Splita predstava Teatra 303 „Crnogorac u tranziciji“ održana je 4. oktobra 2019g. u 18,00 sati u Multikulturalnom Centru - MKC U Splitu. Gosti iz Kotora Dragan Buzdovan i Nađa Pjetrović izveli su komediju "Crnogorac u tranziciji" i nasmijala publiku koja ih je često prekidala aplauzom.

"Za nas su ovi pozivi velika čast i potvrda da je program Teatra 303 interesantan, kako našoj publici, tako i publici regiona, jer je potvrđeno da kotorski duh donosi svježinu i smijeh gdje god da se igra" – poručuju iz Teatra 303.

Mali dio predstave prenosimo da čitatelji uživaju:

Dio is skeča – Savo Zaobilaznica

- Savo, samo da znate, kod nas se po statistici duže živi... zborim vam, po statistici..

- Molim?? - jes, izbori.. dobro si.. i zato, Oče naš koji jesi na nebesi, ostani tamo đesi, jer život nam je duži dok im birački spis služi, Amen!

- Odakle vam to??

- Odavde, sad sam bio na samit "Nemoguća medicina". Sastali se za okruglim stolom mi 3G – jaka međunarodna mreža 3G, mislim umrežena 3 gospodina, Amerikanac, Rus i normalno – Ja i počeli da se hvalimo, da ne kažem pričimo, čija je medicina bolja.

Kaže Amerikanac: Mi trkaču kad slomi nogu, operišemo je, stavimo šarafu, Put-in dezinfekciju i za deset dana on može da počne sa treninzima.

Kaže Rus: Nije to ništa, mi bokseru kada slomi vilicu, bandažiramo je specijalnim Ala Tramp zavojima i za pet dana može da ide u Ukrajinu, na Klička da boksuje.

Ja stao – ajde moj Savo, budi ti sad pametan, šta ti je ovo sve trebalo?! Sjetih se bogami da mi je i baba davno

pričala kako je naša medicina napredovala, da je ona nekad ko đevojka kod doktora morala da se skida, a kao baba dovoljno je samo da zine i kaže «Aa...ao mene». Znam, imamo lijek – za moždani udar, za srčani udar, za onaj državni udar još nismo našli, a ne znam i oćemo li ikad. Eksperimentišemo evo, 3 godine, kad sinu mi ideja, puće im bruka!

Reko – ljudi, nije vam to ništa! Naša medicina vam je u ovih 27 – 28 godina toliko odmakla da ne možete vjerovati. Pitaju me kako, ja reko – naopako, nama ćovjek umre u petak, u subotu ga sahranimo, a već u nedjelju izlazi na izbore!

BOKA KOTORSKA OKOM FOTOGRAFA LAFORESTA

Tekst i fotografije: NZCH

Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske u suradnji s JU Pomorski muzej Crne Gore Kotor u okviru programa DANI CRNOGORSKE KULTURE, predstavlja vrijedno kulturno blago iz zaostavštine poznate porodice LAFOREST izložbom pod nazivom: *Boka Kotorska okom fotografa Laforesta*, koja je otvorena 26. rujna 2019. u Crnogorskom domu u Zagrebu.

Od 2002. godine Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske, u namjeri da javnosti Republike Hrvatske približe dio suvremene i tradicionalne kulture Crne Gore, pokrenula je manifestaciju pod nazivom Dani crnogorske kulture u Hrvatskoj. Program obuhvaća i realizira se kroz više cjelina (filmske projekcije, književna predstavljanja, umjetničke izložbe, koncerti, kazališne predstave, kulturni projekti i sl.) u okviru kojih

javnosti Republike Hrvatske predstavljamo sastavnice suvremene i tradicionalne crnogorske kulture.

Za ovogodišnje Dane crnogorske kulture 2019. e, u suradnji s JU Pomorski muzej Crne Gore Kotor organizirana je izložba: *Boka Kotorska okom fotografa Laforesta*, koja je otvorena 26. 9. 2019. u Crnogorskom domu u Zagrebu.

Izložba je svojevrsno sjećanje na jednog od prvih fotografa u Boki, ali i na neprocjenjivo kulturno blago cjelokupne porodice i njihove ostavštine. Izložbom "Boka Kotorska okom fotografa Laforesta" prikazuju se fotografije koje su izvorno sačuvane na staklenim negativima nastalim u prvih tridesetak godina dvadesetog vijeka. To su panoramske fotografije Boke i njenog neposrednog zaleđa. Na fotografijama se vidi ljepota Boke u svim godišnjim dobima i u svojoj punoći.

Obraćajući se u ime organizatora Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske, na početku otvaranja, Danilo Ivezic je pozdravljajući prisutne rekao:

"Zadovoljstvo mi je što vas mogu pozdraviti u Crnogorskom domu na otvaranju ove odista zanimljive izložbe. Pozdravljam izaslanika gradonačelnika Grada Zagreba gos. **Radovana Simovića**, upućujem posebne pozdrave gospođi **Lukreciji Pavićević** direktnom potomku porodice Laforest i autorici izložbe gospođi **Jeleni Kradžić**, etnološkinji, savjetnici Pomorskog muzeja uz čiju pomoć smo realizirali ovu večerašnju izložbu, uz zahvalu što se odazvala našem pozivu i prisustvuje otvaranju izložbe.

Gledajući u zvijezde ili u fotografije gledamo u prošlost. Na fotografijama u zamrznuti prostor i vrijeme u ono kako je bilo u svjedočanstvo jednog vremena, u ovom slučaju ljepotu Boke s početka 20. stoljeća. Izložili smo 121 fotografiju (od 131) otisnutih na panoima, birajući ovaj način kako bi vam što više ovih svjedočenja minulog vremena prikazali. Za izložbu je priređen i reprezentativni katalog u kojem su sadržane sve informacije o fotografijama i autorima. Nakon Zagreba izložba će biti organizirana u Rijeci, Puli, Umagu i Splitu."

Autorica izložbe Jelena Karadžić je između ostalog istakla:

"Pred vama je večeras izložba: "Boka Kotorska okom fotografa Laforest", a ideja za njenu realizaciju došla je kada sam počela da obrađujem zbirku negativa na staklu gdje se kao veća cjelina izdvojila tema gradovi i predjeli na kojima je Boka viđena iz raznih uglova, sa mora, kopna, planinskih visova, rascvjetala, kao i pod snijegom.

Za ovu priliku izdvojeno je 131 negativa na staklu koji prikazuju gradove i mjesta rasuta po Boki Kotorskoj, nastalih prvih tridesetak godina dvadesetog stoljeća. Posebnu cjelinu, i za mene najljepši dio, su fotografije koje prikazuju Bokokotorski i Kotorski zaliv fotografisan s Lovćena.

Autori ovih fotografija su Franc i njegova supruga Gabrijela Laforest, koji su fotografski zanat i ljubav prema fotografiji prenijeli na svoju djecu, kćerke i sina Feliksa, a on na svoju kćerku Lidiju Laforest Čukvas. Fotografski atelje Laforest više od 100 godina bio je prisutan u Boki Kotorskoj, u Tivtu, Kotoru, Herceg Novom, Kumboru.

Na bezbroj fotografija zabilježeni su naši preci, njihov način odijevanja, stil. Momenti odmora, svakodnevnog rada, užurbanosti, druženja. Zabilježena je i skladna arhitektura Boke Kotorske, njeni zalivi, gradovi, mjesta, čarobna priroda. Laforesti nijesu bili samo fotografi, bili su umjetnički fotografi, i to potvrđuju brojne nagrade koje su dobijali na svjetskim izložbama, a mi večeras imamo privilegiju da ponovo gledamo Boku kakva je nekada bila..."

SUSRET KOORDINACIJE S NACIONALNIM MANJINAMA U BILJU

Tekst i fotografije: Zoltan Balaž Piri

Koordinacija vijeća i predstavnika nacionalnih manjina Grada Zagreba i ove godine nastavila je sa susretima započetim 2017. s vijećima i predstavnicima nacionalnih manjina u drugim županijama

Nastavak je to zajedničkih sjednice s Koordinacijama vijeća i predstavnika nacionalnih manjina Vukovarsko-srijemske županije, Splitsko-dalmatinske županije te susreta s predstavnicima manjinskih zajednica Dubrovačko-neretvanske i Bjelovarske-bilogorske županije. Održani su i susreti s predstavnicima hrvatskog nacionalnog vijeća Vojvodine i kao i s predstavnicima hrvatske zajednice u Crnoj Gori. Od 18. do 20. listopada 2019. održan je susret s predsjednicima vijeća i predstavnicima nacionalnih manjina Osječko-baranjske županije kao i s predstavnicima Hrvatske državne manjinske samouprave u Mađarskoj. Sastanak je 19. listopada održan u Bilju u prostorijama Vijeća mađarske nacionalne manjine Osječko-baranjske županije. Na sastanku su nazočili 22 osobe iz zagrebačke

Koordinacije i predsjednici pet vijeća i pet predstavnika Osječko-baranjske županije (od pet vijeća i šest predstavnika). Sastanku su još nazočili Andrija Petrović, voditelj službe za nacionalne manjine Grada Zagreba, te zamjenik župana Osječko-baranjske županije Radomir Čvarković i izaslanik zamjenika župana Gorana Ivankovića. Nakon zajedničke sjednice sudionici su nastavili razgovor na zajedničkom ručku.

Prije susreta u Bilju, članovi Koordinacije položili su vijenac na spomenik 3. gardijskoj brigadi Kune u Osijeku i susreli se s članovima brigade. Posljednjeg dana održan je i susret s predstavnicima Hrvatske državne manjinske samouprave u Mađarskoj u Pečuhu gdje su članovi Koordinacije posjetili i novoizgrađeno Hrvatsko narodno kazalište te razgovarali s ravnateljem Slavonom Vidakovićem. Teme svih sastanaka i susreta bile su razmjena iskustava vezana uz pitanje funkcioniranja vijeća i predstavnika nacionalnih manjina te početak buduće suradnje.

ZLATKO GLAMOČAK: BOŽANSTVENA KOMEDIJA

Tekst i fotografije: NZCH

"Božanstvena komedija"- uistinu, ima li većeg i za ljudski duh uznositijeg djela od Danteovih stihova? Ima li, dakle, većeg izvorišta motivike i posvete ljudskim čuvstvima i sudbinama od tog djela? Ne čudi što je upravo u to vrelo, pa makar i samo simbolički, zgrabio Zlatko Glamočak i svu svoju snažnu, individualnu izražajnost prepustio krikovima ljudskih duša

mr.sc. Lada Ratković Bukovčan

Kao i niz prethodnih godina, točnije sve od 2002. kada je Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske pokrenula program DANI CRNOGORSKE KULTURE sa svrhom i namjerom da javnosti Republike Hrvatske predstavi ono najznačajnije vezano uz suvremena, ali i uz tradicionalna dostignuća crnogorske kulturne scene, izložba ZLATKA GLAMOČAKA "BOŽANSTVENA KOMEDIJA" u Muzeju Mimara (otvorena 10. 10. 2019.)

predstavljala je svojevrsni kulturni događaj.

Izloženi eksponati, postav izložbe, osvrti Dimitrija Popovića i Ive Körbler, i svojevrsni performans poznatog crnogorskog glumca Slobodana Marunovića koji je kroz stihove D. Alighierija, W. Shakespearea i Njegoša proveo prisutne kroz izložbu, učinilo ovo večer posebnim.

Otvorenju izložbe su prisustvovali i ambasador Crne Gore u RH gospodin Boro Vučinić, predsjednik Odbora za vanjsku politiku Hrvatskog Sabora gospodin Miro Kovač; bivši ministar kulture RH Božo Biškupić, generalni direktor Direktorata za kulturnu baštinu ministarstva kulture Crne Gore Aleksandar Dajković, direktor NBCG "Đurđe Crnojević" Bogić Rakočević i brojni uzvanici i gosti.

U ime organizatora prisutne je na početku pozdravio Danilo Ivezić, a gospođa Milanka Bulatović je pročitala tekst ravnateljice Muzeja Mimara Lade Ratković

Bukovčan koja zbog bolesti nije mogla biti prisutna. "Činjenica da Muzej Mimara u Nacionalnoj zajednici Crnogoraca Hrvatske vidi partnera u nizu projekata koji se održavaju u ovom prostoru rječitio govori o kvaliteti naših programa. U ovom prostoru nakon Voja Stanića, Dimitrija Popovića, Miodraga Šćepanovića je večeras Zlatko Glamočak.- rekao je Danilo Ivezić, i istakao da je kroz realizaciju programa Dani crnogorske kulture u različitim oblicima i različitim prostorima predstavljeno javnosti RH na desetine crnogorskih umjetnika koji su svojim prisustvom ne samo predstavljali Crnu Goru nego i svojim stvaralaštvom obogatili kulturna događanja u Republici Hrvatskoj..."

"Što je to što njegove skulpture, njegova djela koja zrače nesputanom ekspresivnošću i oblikovnom rudimentalnošću, često neugodnom prisutnosti krika i vapaja i uzaludne molbe u poniznom pognuću, čini tako snažnim i, slobodno mogu reći, neizbježnima u svim značajnim pregledima suvremene umjetnosti? Nesumnjivo, riječ o jasnoj percepciji kako je umjetniku znano savršenstvo tajne ljudske anatomije, ali i sva tajanstva boli, htijenja, patnje. U podlozi, jasno je, stoji njegovo savršeno kiparsko znanje i, baš zbog toga, mogućnost da izričaju prepusti snagu poteza ..." - napisala je Lada Ratković Bukovčan.

"U svakom detalju umjetnikovih kompozicija, u razjapljenim ustima, u zgrčenim prstima šake ili stopala, u tenziji toraksa ili abdomena, Glamočak demonstrira ono što čini suštinu njegovog likovnog izraza. Unutrašnja se energija oslobađa u ljudskom biću i po principu organskog procesa određuje mjeru i oblik kao i stepen ekspresivnosti svakog pojedinog detalja tijela. Na taj način integritet oblikovane cjeline u skulpturi koja po prirodi svog medija daje djelu istinsku, opipljivu, stvarnost Glamočakov likovni spektakl egzistencijalne drame dovodi do paroksizma užasa. Takvom dojmu posebno doprinosi izvedbeni materijal kakav je poliester čije izražajne mogućnosti u Glamočakovom slučaju postižu dodatni afektivni naboj. Problem tretiranja pokreta kod Glamočaka nije samo u fiksiranju položaja tijela uhvaćenom u datom momentu, nego je to izražavanje energije, koja prožima totalitet oblikovane forme te putem svog sugestivnog vitalizma aktivira okolni prostor u kojem se djelo nalazi..." - Dimitrije Popović

"Tema izmučenog i ranjenog čovjeka, postapokaliptičnog vremena u kojemu nema tjelesno nedeformiranih preživjelih ljudi, odnosno, skulpture koja nadilazi standardni naturalizam - zaštitni je pečat opusa crnogorskog kipara Zlatka Glamočaka. Nije dovoljno reći kako su njegove skulpture i skulpturalne kompozicije te ambijenti potresni, jer od njih nam se leđi krv, prolazi

nas jeza. Jeza nad činjenicom kako nas povijest ništa nije naučila, i kako kroz ubijanje, uništavanje i smrt stalno hranimo neljudske demone i tu drugu dimenziju stvarnosti. Njegov dirljivo stravičan imaginarij ljudske nastranosti i destrukcije ima u konačnici egzistencijalna uporišta, i apeliranja na ljudsku svijest i savjest, i stoga nas tako dramatično provodi kroz prikaze patnje i smrti. No, nije to samo oda leševima i zombijima koji će ostati na Zemlji nakon konačnog Armagedona, tu su i sjećanja na masovne grobnice na našim prostorima ("Corpus separatum"), pretke koji su izgubljeni i u nekim ranijim bitkama i ratovima kao obično topovsko meso ili nevine žrtve ("U jami"). Taj morbidni orkestar boli, patnje i smrti igra svoju dobro uhodanu partituru, gdje nam se jezivo cereka nakaza u ironično-grotesknom prikazu "Male noćne muzike". Naša je stvarnost okrutna, nemilosrdna i krvožedna, gdje smo nekako zaboravili na Boga, odnosno, kao da prečesto podnosimo žrtve onom drugom bogu, u podzemlju..." - Iva Körbler,

Predgovor Kostasa Mavrakisa - Modernost Zlatka Glamočaka iz kataloga izložbe možete pročitati:

Biti "moderan" danas znači biti anti-moderan, odnosno raskinuti sa svijetom takozvane "savremene umjetnosti" koju bi bilo jednostavno, tačnije, nazvati "ne-umjetnost" ili "anti-umjetnost" kako ju je nazvao Marchel Duchamp.

Drukčije rečeno, biti moderan znači uzeti učešće, biti na strani umjetnosti zauzeti se za umjetnost protiv onih koji uzurpiraju njeno ime i zauzimaju u njoj mjesto koje im ne pripada. U usporedbi sa ovom, trenutno vladajućom prijevarom, bila bi to inovacija koja bi odgovorila na modernost koju zahtijeva naša epoha. Možemo li zamisliti radikalniji, revolucionarniji pokret od reafirmacije ponovnog potvrđivanja prava na slikanje, u onome smislu koji je ta riječ oduvijek imala, a da se ne bude optužen za prevaziđenost i zastarjelost? Umjetnik, kao što je Zlatko Glamočak, odbijanjem da se odrekne tradicionalnih vrijednosti i umjetničkih kvaliteta koji proizilaze iz mimezma, modeliranja, sfumata, narativnih elementa, postao je šampion ove revendikacije.

U tom pogledu, on svojim radovima svjedoci virtuoznost koja tjera na poštovanje. Stoga, nije začuđujuće da je izložen agresivnim napadima čiji je sadržaj izuzetno težak. Zapravo, njegova greška je sto uzvisuje slavu svoje zemlje, Crne Gore, i da hoće dakle da se veže za nacionalni identitet, u izvjesnom smislu za lokalnu specifičnost. Nasuprot tome, oni koji ga ocrnjuju željeli bi da se takozvana "tradicionalna" umjetnost potpuno i jednostavno zauvijek eliminiira u ime liberalnog individualizma i praznine njegovog univerzuma. Na taj način, ništa više ne bi predstavljalo prepreku pretakanju crnogorske kulture u bezukusnu čorbu "savremenosti". Modernisti, koji

od pomenute smjese prave apologiju koja je lišena "zajamčene oznake porijekla" i, da bi podstakli njenu potrošnju bez ograničenja, ispisali su na apotekarskoj tegli svoj šarlatanizam: "za BND (Bruto nacionalni dohodak)". Oni nisu dovoljno mudri da se ta "modernizacija" ne može nastaviti unedogled i da nam hitno treba umjetnost okrenuta ka umjerenijoj potrošnji i koja teži za kvalitetom a ne za kvantitetom. Umjetnici odani figuraciji, kao Glamočak, koji nas uzbuđuju i potresaju svojim djelom mogli bi biti akteri nove civilizacijske obnove.

SPOMENIK SVETOM PETRU ČUDOTVORCU CETINJSKOM

Piše: Vesko Pejović

U Crnogorskoj akademiji nauka i umjetnosti, 25. septembra Dimitrije Popović, crnogorski slikar i pisac, inostrani član CANU, održao tribinu na temu: Prezentacija idejnog rješanja za spomenik Petru I. Petroviću Njegošu – Svetom Petru Cetinjskom (na platou iznad Cetinjskog manastira), sa željom, da ovaj prijedlog pokrene inicijativu za realizaciju takvog spomeničkog kompleksa koji bi imao i praktičnu vrijednost za Cetinje i Crnu Gore:

Prijedlog skulptorskog rješenja u fotomontaži

I.

Smatram da Petar I. Petrović Njegoš, Sveti Petar Čudotvorac Cetinjski treba dobiti odgovarajuće umjetničko spomen obilježje u gradu u kojem je stolovao i vladao Crnom Gorom. Sljedeće 2020. godine navršit će se 190 godina od njegove smrti.

Bila bi to prilika da se umjetničkim spomenikom naše vrijeme oduži jednoj od najvećih i najznačajnijih ličnosti crnogorske istorije.

Sveti Petar Čudotvorac Cetinjski živi u svijesti Crnogoraca kao neprolazni svjetovni lik i kao vječna duhovna ikona.

II.

Razrađujući studije za skulpturu razmišljao sam o izuzetnoj ličnosti Petra I Petrovića Njegoša. Čitao sam njegove Poslanice i podsjećao se na važne datume u istoriji Crne Gore za vrijeme njegove vladavine. Zadivljuje Vladičina duhovna veličina, moralna snaga, autoritet mudrog državnika i hrabrog vojskovođe, čovjeka koji je hrišćanske vrline sprovodio u život. Sebe je žrtvovao za dobro Crne Gore. "Zaboravio sam – piše u jednoj poslanici – i na moju dušu i na moje zdravlje a prijenuo za vas i za drugu braću Crnogorce, da ne izgubite, nego da izdržite svoje poštenje i slavu i da utvrdite vašu predragu voljnost i slobodu, koju vi je Bog darovao mimo svakoga naroda na svijetu."

Radeći na studijama za spomenik razmišljao sam i o najprikkladnijoj lokaciji na kojoj bi skulptura bila postavljena. Analizirajući za tu svrhu javne površine grada smatrao sam kako bi plato iznad cetinjskog manastira bilo najprikkladnije mjesto za spomenik SVETOM PETRU ČUDOTVORCU CETINJSKOM.

III.

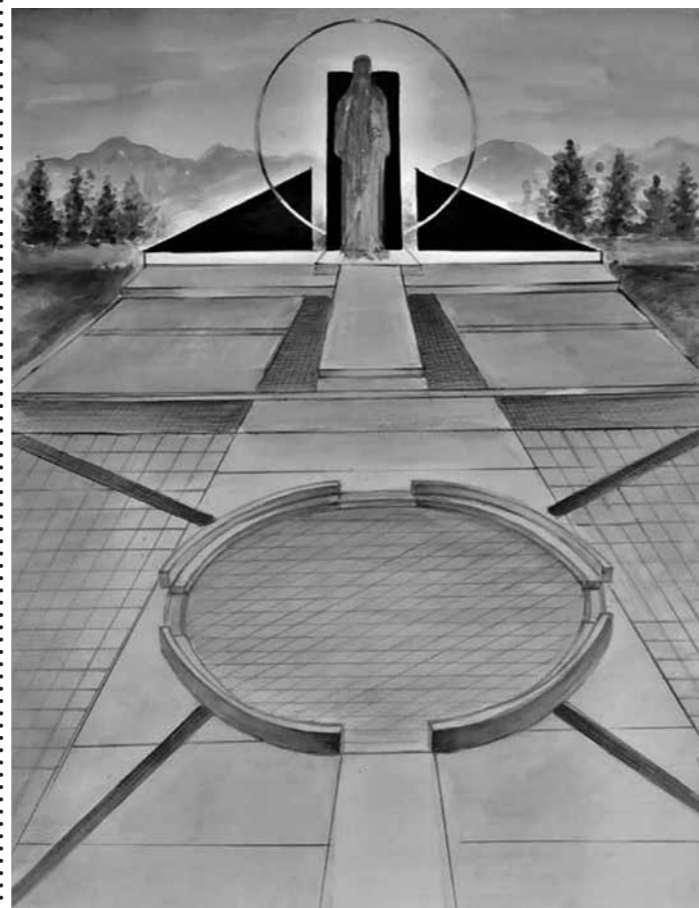
Dva su razloga za izbor ove lokacije.

Prvi, skulptura čovjeku koji je još za života dobio atribut sveca bila bi postavljena u neposrednoj blizini manastira i crkve, sakralnog objekta u kojem je Petar I kao duhovni i svjetovni poglavar Crne Gore obavljao crkvene obrede i državničke dužnosti.

Drugi, danas zapušteni prostor iznad cetinjskog manastira može postati značajno i atraktivno mjesto, zahvaljujući skulptorskom rešenju, koje uključuje i namjensko uređenje tog prostora, a što bi omogućavalo izvođenje multimedijalnih programa, književnih večeri, kamerni koncerte, teatarske predstave i tome slično. Stara bi crnogorska prijestonica na taj način dobila atraktivan lokalitet s bogatim programima kulturnih sadržaja.

IV.

Spomenik SVETOM PETRU ČUDOTVORCU CETINJSKOM zamišljen je kao bronzana skulptorska kompozicija

od više elemenata. U formalnom i simboličkom smislu izražavala bi crnogorskog vladiku i državnika sugerirajući posmatraču njegovu duhovnu i svjetovnu veličinu, veličinu onoga koji je propovijedao i sudio, blagosiljao i proklinjao, nosio mač i ljubio krst. Spomen obilježje je koncipirano kao scena, kao prizor koji na nov način obogaćuje formalno i simbolički postojeći prostor odnosno ambijent. U likovnom smislu karakteristike skulpture se odnose na njene figurativne i apstraktne elemente, na organsku i geometrijsku formu. Stroga naglašena simetričnost kompozicije ima karakter modernog oltara odnosno ikonostasa u čijem središtu stoji vladika i poglavar Crne Gore. Dvije trouglaste forme postavljene sa strana središnjeg pravougaonog oblika kompozicije potenciraju njegovu izražajnost. Simbolizuju na apstraktan način dinamiku događaja burnog vremena vladičinog života. Geometrijske forme u skulpturalnoj kompoziciji takođe upućuju i na hrišćanski misticizam svetog broja tri. Skulptura kojom dominira frontalna strana kao jedina izražajna vizura kompozicije, takođe na simboličan način potencira istorijsko-mistični topos, trougao Orlov krš s grobom vladike Danila, čivot svetog Petra u cetinjskom manastiru i Njegošev grob na Jezerskom vrhu.

Monumentalna kružnica simbolizuje oreol koji je u skladu sa atributom hrišćanskog sveca, ČUDOTVORCA CETINJSKOG. U smislu značenja sakralne dimenzije skulpture,

kružnica takođe simbolizuje nebo, univerzum, odnosno "vječno postojanje". Za brigu o zemaljskom postojanju upozoravao je sveti Petar da su ljudi braća "moleći svakoga i zaklinjući da u miru i slozi žive", kako je zapisao u Poslanicama. Vladika desnom rukom blagosilja udjeljujući mir i slogu svojem narodu. U lijevoj ruci drži svetu knjigu, izvor vjere, znanja i nadahnuća, mudrosti i duhovnog prosvjetljenja. I sam sklon pisanju, pisanom je riječi djelovao i na izvjestan način pomoću riječi vladao.

Figura svetog Petra visine 7 metara izrađena bi bila u visokom reljefu. Skulptura je koncipirana tako da se ne može kao klasično oblikovani kip sagledati u tri dimenzije. Simbolično kazano ČUDOTVORAC je nesaglediv u svojoj natprirodnoj moći. Pojavljuje se kao na oltarskim dverima. Kao da izlazi iz nepoznatog, apstraktnog prostora označenog monumentalnom pravougaonom formom. Predanost svetog Petra Crnoj Gori snažna je i nepokolebljiva. "Ni same ledene stijene – piše u jednoj Poslanici – ne dam za nikakvo blago ovoga svijeta, jer su i ledne stijene prekupane junačkom krvi..." Završeci nabora vladičine odore pretvoreni su u stilizovano kamenje, u stijenje čime se rimuje izvorno značenje vladičinog imena i mjesta njegovog spomenika. "Ti si Petar – Stijena i na toj stijeni sagradit ću crkvu", piše u Evanđelju po Mateju (Mat 16, 18, 19). Spomenik svetom PETRU ČUDOTVORCU CETINJSKOM izrasta iz stjenovitog podlovcenskog tla.

V.

Napomenuo sam da skulptura nije zamišljena kao nezavisni objekt. Ona se nužno integriše u prostor, određujući na nov način oblikovanje postojeće površine platoa. Na taj se način ostvaruje jedinstvo estetskog, simboličkog i funkcionalnog. Spomenik se popločanom stazom povezuje s guvnom koje je u simetričnom odnosu s figurom svetog Petra. U burnoj crnogorskoj istoriji guvno je imalo posebno značenje. Na njemu su se donosile važne odluke. U formalnoestetskom smislu guvno harmonira s kružnim oreolom oko figure svetog Petra a u funkcionalnom smislu projektovano je kao moguća mala pozornica za razne umjetničke programe.

VI.

U slučaju realizacije projekta kapele za ikonu Bogorodice Filarmose koja uključuje postojeću pećinu na platou iznad manastira, skulptura svetom Petru ne bi ničim remetila koncept tog projekta. Naprotiv, njihovom bi se kompatibilnošću povećala atraktivnost platoa, a stara bi crnogorska prijestonica bila obogaćena novim svjetovno sakralnim sadržajem.

VII.

Skulptura bi bila izvedena u bronzi, rosfraju i kamenu. Visina 7 m širina 14 m.

ŠESTI DANI MIRKA KOVAČA

Šesti Dani Mirka Kovača održani su u Rovinju od 26. do 29. rujna 2019. Svečano otvaranje manifestacije započelo je u četvrtak, 26. rujna u 19 sati u Multimedijalnom centru grada Rovinja uz razgovor s Josipom Mlakićem, dobitnikom Nagrade Mirko Kovač za najbolji roman 2018. godine (Skica u ledu, Fraktura 2018).

Na susretima u Multimedijalnom centru grada Rovinja i na večernjim programima u Kazalištu Antonio Gandusio sudjelovali su: **Enver Kazaz, Ivan Lovrenović, Dragan Markovina, Mića Vujičić, Katarina Luketić, Seid Serdarević, Kristina Gavran, Bojan Krivokapić, Sinan Gudžević, Vlaho Bogišić, Ivan Salatić, Bruno Kragić, Ivan Čolović, Božo Koprivica Svetislav Basara, Srđan V. Tešin, ...**

Svečana dodjela Nagrade Mirko Kovač za 2018. godinu održana je u subotu, 28. rujna u Kazalištu Antonio Gandusio u 19 sati.

Nagrada Mirko Kovač dodjeljuje se u četiri kategorije: za najbolji roman, za najbolje djelo mladog autora, za najbolju knjigu eseja te za najbolji scenarij za knjige i

filmove objavljene u Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Hrvatskoj i Srbiji tijekom 2018. godine.

Ove je godine žiri zasjedao u sastavu: **Predrag Antonijević, Vlaho Bogišić** (predsjednik žirija), **Enver Kazaz i Dragan Radulović**. Izbornici za pojedine kategorije bili su **Mića Vujičić** (Roman), **Tomislav Brlek** (esej), **Srđan V. Tešin** (djelo mladog autora) i **Bruno Kragić** (scenarij).

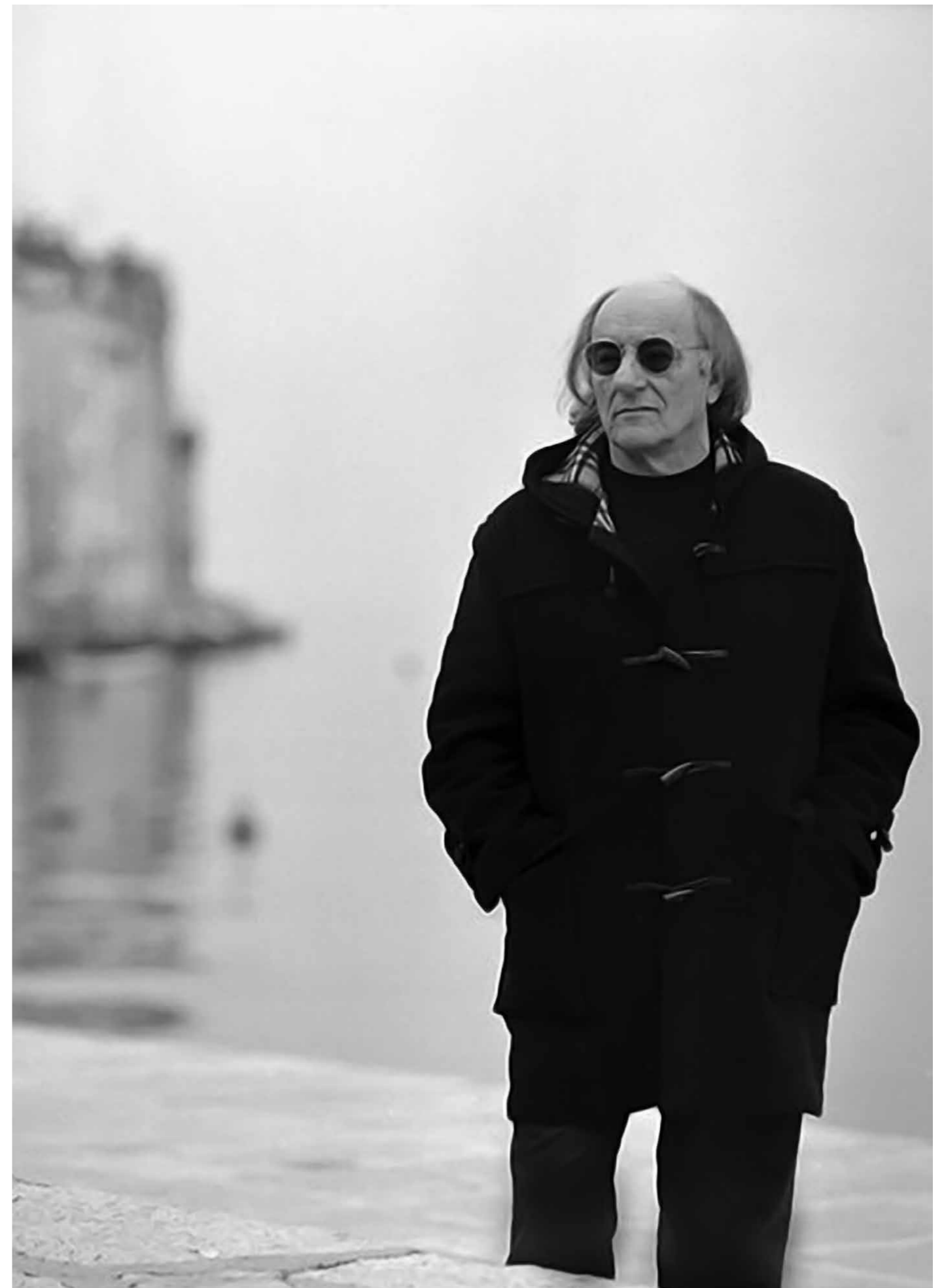
Na svome zasjedanju u Beogradu 24. kolovoza 2019. žiri je jednoglasno donio odluke da se nagrade dodijele:

- za najbolji roman – **Josip Mlakić**, "Skica u ledu", Fraktura, 2018.

- za najbolje djelo mladog autora – **Kristina Gavran**, "Gitara od palisandra", Disput, 2018.

- za najbolju knjigu eseja – **Sinan Gudžević**, "Maksmir i Mirogoj", Fraktura, 2018.

- za najbolji scenarij – **Ivan Salatić**, "Ti imaš noć", Meandar film, Nikšić, Non-Aligned Films, Beograd, 2018.

SJEĆANJE NA MLADENA LOMPARA

Piše: Vesko Pejović

Kultura jedne nacije, prije svega, ogleda se u kulturi sjećanja u tome da znamo da vrednujemo ljude koji su davali doprinos i koji ostaju u tekovima ovoga prostora, rečeno je na večeri sjećanja, posvećenoj istaknutom crnogorskom pjesniku i likovnom kritičaru, Mladenu Lomparu, održanoj sinoć u Nacionalnoj biblioteci "Đurđe Crnojević", na Cetinju.

Veliko je nasljeđe Mladena Lompara istakao je akademik Pavle Goranović, a prije svega on ostavio prvorazredno književno djelo. Shvatio je, objašnjava Goranović, da vidjeti crnogorsku prošlost jednako je važno kao i vidjeti njenu budućnost. On je savršeno kombinovao ta crnogorska vremena, i čini se, da se kao pjesnik, najbolje snalazio u preplitanju dokumentarnog i fiktivnog, istakao je Goranović.

Svima nedostaje Mladen, njegov snažan duh koji je zaista bio osoben i sigurno neprevaziđen. Mladen je stvarno bio je čovjek neobičnog i zdravog duha, i čovjek koji je uvijek plijenio svojom neposrednošću i koji je okupljao ljude. On je bio čovjek koji je imao nevjerovatnu upornost i posvećenost onim idejama u koje je vjerovao, i posebnu predanost crnogorskim vrijednostima i poeziji kao nekom osnovnom načelu njegovog života – kazao je Goranović.

Slikar Mihailo Mujo Jovičević, kazao je da govoriti na večeri o Mladenu Lomparu, za njega predstavlja čast ali i bolno sjećanje na mnoge događaje tokom pedeset godina koliko su se poznavali i družili.

Prije Mladenovog odlaska čitao sam njegove pjesme "Slike uz kišu", a u vrijeme njegove saharane padala

je prava cetinjske kiše vidio sam jednu sporu svjetlost koja se kretala od Cetinja prema Lovčenu. Pred samo otvaranje izložbe počeo je strašni pljusak koji je kratko trajao. Osjetio sam kao da nešto postoji. Ponovo sam u ateljeu i čitam njegove riječi napisane o mom "Velikom krstu": "Harmonija udesa sablasni prostor popunjen licima bez volumena ali čistim kao ure što nenametljivo i sigurno gutaju prostor, vrijeme i sebe" – kazao je Jovičević.

Prisjećajući se Lompara, književnik Milorad Popović ističe da je on bio je izuzetno postojan čovjek posebnog stila koji je na razne načine oplemenjivao mali milje pjesničkih drugova okupljenih oko Književne opštine Cetinje i oko "Arsa".

Mladen je vrlo aktivan u formiranju svih onih kulturnih institucija s početka 90-tih godina koje su bile antiratne i procnogorske, ako tako smijem kazati, od P.E.N.-a, Crnogorskog društva nezavisnih književnika, Matice crnogorske, Crnogorske crkve, takođe. Tu je njegov uticaj bio nemjerljiv. Vrlo je tačno znao jer je reagovao srcem. Nikada nije pogriješio ni u jednom suštinskom trenutku u ovih, eto trideset godina tih velikih previranja koja su se desila u Crnoj Gori – objasnio je Popović.

Mladen Lompar je rođen 22. marta 1944. godine na Cetinju, a završio je Filozofski fakultet (odsjek za Istoriju umjetnosti) u Beogradu.

Bio je osnivač i član Matice crnogorske, predsjednik Crnogorskog P.E.N. centra, jedan od osnivača Dukljanske akademije nauka i umjetnosti i član Udruženja nezavisnih književnika Crne Gore. Bio je dugogodišnji direktor Umjetničkog muzeja Crne Gore, te glavni urednik časopisa za književnost, kulturu i društvena pitanja "Ars". Autor je brojnih prikaza i studijskih tekstova o crnogorskim umjetnicima. Objavio je monografiju "Crnogorski slikari".

Objavio je knjige: "Pustinožitelj", "Karabojno žitije", "Tajni osvit", "Noć poslije", "Uzalud riječ", "Dnevnik iz boce", "Prostor izgubljene svjetlosti", "Dodir za gubilište", "Sjena na sceni", "Vrijeme u kojemu sam prošlost – hronike rastrojstva" i druge.

Dobitnik je brojnih nagrada i priznanja, među kojima su: Trinaestojulska nagrada, Miroslavljevo jevanđelje, Zlatni pečat Crnojevića, Risto Ratković, Vitimir Nikolić. Lompar je umro 2017. godine.

ADMIRAL KOJI JE ODBIO BOMBARDIRATI HRVATSKE GRADOVE

Piše: Draško Đuranović za portal Analitika

TREBA ZAPAMTITI IME
VLADIMIR BAROVIĆ

Jedini ispaljeni metak u ovom ratu na koji Crna Gora može biti ponosna jeste onaj admirala Vladimira Barovića, komandanta JRM. Njegovo crnogorsko shvaćanje časti nije mu dozvolilo da izda zapovijed floti da bombardira primorske gradove i naselja u Dalmaciji kada mu je to naređeno - zapisao je 1996. godine crnogorski književnik Momir M. Marković.

"Ovdje neće biti razaranja dok sam ja zapovjednik"

Tek je padao prvi sumrak tog 29. septembra 1991. godine, kada je admiral Vladimir Barović zakoračio u predvorje zgrade ambulante Vojno-pomorskog kompleksa na Visu. Mirno je pozdravio dežurnog vojnika na prijavnici i ušao u kancelariju u kojoj nije bilo nikoga.

Polu sata kasnije, odjeknuo je pucanj. Jedan metak. Vladimir Barović okončao je sebi život, prvog dana nakon što je prekomandovan iz Pule za Vis. Odbio je da izvrši naredbu Generalštaba tadašnje Jugoslovenske armije i s mora bombarduje gradove na primorju Hrvatske. Presudio je sebi, da ne bi presuđivao nevinima, da ne bi ubijao ljude i razarao zemlju koju je volio. Tim jednim, jedinim, ispaljenim metkom upisao je svoje ime u spisak časnih koje istorija ne smije zaboraviti.

- Crnogorci se ne mogu boriti i uništavati narod koji im nije ništa skrivio – zapisao je Barović u oproštajnom pismu koje je stajalo na stolu pored njegovog beživotnog tijela. Častan čovjek u vremenu bez časti.

CRNOGORSKA ETIKA

Soj od soja. Crnogorcu Vladimiru Baroviću je crnogorska etika bila dio genetskog sklopa.

Rođen je u Banjaluci 1939. od oca Crnogorca i majke Slovenke. Otac, Petar Barović, bio je učesnik NOB-a, general JNA, prvi ratni komandant Prištine 1945. godine. Tamo je ostao kratko, jer se protivio, barem tako kaže legenda, odmazdama i teroru nad tamošnjim Albancima. Vladimir Barović je iz kuće ponio ljubav prema uniformi. Završio je vojne škole kao briljantan student,

spremao se za poziv oficira slavne oslobodilačke narodne armije. Jedno vrijeme bio je komandant pomorskog 9. vojno-pomorskog sektora Boka ratne mornarice Jugoslavije, ostatak službe proveo je u Hrvatskoj. Nakon Više političke škole 1987. godine došao je u Split na mjesto komandanta tadašnje Komandno-štabne škole u Centru visokih vojnih škola "Maršal Tito" u Lori. Bio je vrlo susretljiv i komunikativan, lako se uklapao u društvo i, kako su govorile njegove kolege, "nikad se nije svađao, ali je često glasno raspravljao". Bio je spreman za veliku vojničku karijeru. Ali nije, kao i mnogi "obični smrtnici", bio spreman na ono što će doći. Za vrijeme, kako je to govorio pjesnik, bratske krvomutnje; za doba kada se razbuktao balkanski šovinizam i fašizam; kada su kasarne JNA postale punktovi srpskog velikodržavnog projekta, kada se pod trobojkom sa ratnom petokrakom rušila Jugoslavija, a četnička mrtvačka glava postajala zloglasni simbol "humanog preseljenja".

Olovna vremena. Prvo popovi, pa političari, pa onda - topovi. Protiv svog naroda, da zatru bratstvo i jedinstvo.

"NEĆU DA RAZARAM"

Vladimir Barović je te ratne 1991. bio na mjestu komandanta 5. vojno-pomorskog sektora u Puli i sa tadašnjim gradonačelnikom Lućianom Delbjankom postigao je sporazum da jugoslovenska vojska mirno napusti grad.

- Ovdje neće biti razaranja dok sam ja zapovjednik, a ako ipak budem prisiljen da naredim razaranja Pule i Istre, mene tada više neće biti - tako je obećao admiral Barović.

Tako je i bilo: JNA i ratna mornarica uskoro su napustili Pulu, bez ijednog incidenta. U Puli je tada bio stacioniran pozamašan vojni kontingent - 11 do 12 hiljada vojnika, raspoređenih u čak 79 objekata - bio je to jedan od najvećih garnizona u Hrvatskoj. Barović je uspio da svoje vojnike izvede, a da naoružanje i brodove sačuva. Bez ispaljenog metka, uz dogovor. Bio je to "prst u oko" Veljku Kadijeviću i Generalštabu JNA, izvršiocima projekta Beograda - "svi Srbi u jednoj državi". Ipak, "prežalili" su generali odlazak vojske iz Pule. S razlogom: prema dokumentima koja su ne-

koliko godina ranije postala dostupna, Kadijević je, u ime zvaničnog Beograda, već tada sprovodio operaciju "Ram", koja je podrazumijevala da se JNA pozicionira u granicama projektovane "nove velike Srbije" – koja je podrazumijevala da se dio Hrvatskog primorja poviše Dubrovnika, kao i prostor oko Knina, baš kao i teritorije Slavonije zaposjednu trupama JNA da bi se sutra, kada se "pobedi ustaštvo", formirala nova država u kojoj će se jedino Beograd pitati o svemu. Veljko Kadijević i Blagoje Adžić su, nakon Pule, Barovića "prosljedili" na mjesto zamjenika komandanta Vojno-pomorske oblasti u Splitu. Sa te pozicije, iz centra Ratne mornarice na Visu, Barović je mogao i trebao da vojno djeluje – protiv hrvatskih građana, da razara gradove na hrvatskoj teritoriji.

JEDAN METAK

Znao je Barović što slijedi. I vjerovatno je, čak i prije nego što će doći na Vis, donio odluku. Da ispalji taj jedan metak. I tako pošalje strašnu poruku:

"Crnogorci se ne mogu boriti i uništavati narod koji im nije ništa skrivio".

Dan nakon što je Barović sebi oduzeo život, po naredbi Generalštaba Jugoslovenske narodne armije, Crnogorci su, pod pokroviteljstvom svog državnog vrha, krenuli na Konavle i Dubrovnik. Rat za mir – to je bio moto zvanične Crne Gore. U Crnoj Gori nije tada odjeknuo herojski čin jednog Crnogorca na Visu.

- Jedini ispaljeni metak u ovom ratu na koji Crna Gora može biti ponosna jest onaj admiral Vladimira Barovića, komandanta Jugoslovenske ratne mornarice. Njegovo crnogorsko shvaćanje časti nije mu dozvolilo da izda zapovijed floti za bombardovanje primorskih gradova i naselja u Dalmaciji kada mu je bilo naređeno – zapisao

je, ali i javno kazao, crnogorski književnik Momir M. Marković.

Ni ovaj glas Markovića, kao ni onaj metak Barovića, mnogi u Crnoj Gori, od vrha do dna države i društva, nijesu željeli da čuju.

KASNO ORDENJE

Dvadeset i pet godina kasnije, deset godina od obnavljanja nezavisnosti - 21. maja 2016. godine – crnogorski heroj je dobio prvo odlikovanje od Crne Gore. Na inicijativu Građanske alijanse i SUBNOR-a i antifašista Crne Gore, predsjednik Filip Vujanović je posthumno Ordenom časti odlikovao admirala bivše JNA Vladimira Barovića. Kako su izvijestili mediji, orden je umjesto admiralove supruge Radmile, koja je ocijenila da je "sve davno rečeno", primio komandant Mornarice Vojske Crne Gore Darko Vuković. Predsjednik Crne Gore Filip Vujanović podsjetio je da je riječ o čovjeku kojem su čast i dostojanstvo bili put kojim se kretao i koji je, u ime tog puta, samovoljno okončao život. I to je, uglavnom, sve za Crnogorca Barovića od Crne Gore, čiji je obraz čuvao po cijenu vlastitog života. Ulice sa imenom admiral Crne Gore nema, ne postoji makar jedna bista u nekom crnogorskom gradu, čak ni u Herceg Novom gdje je prebačen nakon što je sahranjen na Visu. O njegovom herojskom djelu ne uče crnogorski učenici...

Novinar Dragan Bursać, svojevremeno pišući o go-dišnjici samoubistva Vladimira Barovića, poručio je čitaocima:

"Dobri čovječe, kad se nađeš bilo gdje na Jadranu, ti baci cvijet u vodu iz poštovanja prema čovjeku čiji je metak zaustavio hiljade plotuna".

Zaista, ima li Crna Gora pravo da zaboravi svoje heroje, ako želi da ima budućnost?

DOKUMENTARNI
FILM U
CRNOGORSKOM DOMU

ŠIŠKA JEZERA I AUTOPUT

VI. PROJEKCIJA U 2019.

Nakon ljetne puze Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore "Montenegro" Zagreb nastavilo sa programom DOKUMENTARNI FILM U CRNOGORSKOM DOMU 12. rujna.

ŠIŠKA JEZERA

Planina Bjelasica se prostire na 620 km²- duga oko 30 km, a približno toliko i široka. Omeđena je rijekama Tarom i Limom i bočno Bisticom i Mušovića Rijekom. Po svojim prepoznatljivim svojstvima izdvaja se među crnogorskim planinama jer je lako prohodna, bogata šumom, vodom i travom. Krase je šest jezera: Biogradsko, Pešića, Veliko i Malo Ursulovačko, te Veliko i Malo Šiško.

U centralnom dijelu Bjelasice poznatom kao Šiška ili Šiška planina nalaze se dva istoimena jezera Veliko i Malo na nadmorskoj visini od 1660 metara. Prijeti im nestajanje...

Urednica: **Mitra Jakić**; Producent: **Radivoje Brnović**; Režija: **Saša Terzić**; Tekst čita: **Vesna Jaćimović**; Snimatelji: **Nenad Cvijetić**

Proizvodnja: **RT CG 2008.**

AUTOPUT

Najznačajniji infrastrukturni projekt Crne Gore, koji je na početku izazivao skepsu i čija je izgradnja dovedena u sumnju, nalazi se pred završetkom I. etape. Auto put dionica Smokovac - Mateševo (Kolašin) bi trebala biti puštena sredinom 2020. godine.

Svojom atraktivnošću i svojevrsnim graditeljskim pothvatima izaziva posebnu pažnju.

Jedan od mostova onaj na Moračici je dug 960 metara, njegova visina iznad rijeke Morače je 205 metara, na mostu će biti i dvije pješačke trake.

Urednica: **Tanja Šuković**; Autor emisije: **Siniša Abramović**; Producent: **Radivoje Brnović**; Snimatelji: **Svetozar Čadenović i Ivan Milošević**

Proizvodnja: Dokumentarni program RT CG 2018.

Prikazivanje omogućio: ARHIV RT CG, uz financijsku pomoć Savjeta za nacionalne manjine RH.

STABLO

Piše: Suzana Šegvić

Napokon je našlo svoje mjesto.

Ne treba ga zalijevati, podrezivati ni okopavati. Možda samo koji put popraviti boju. Zeleno nije, smeđe nije, nego - PLAVO. Dobro ste pročitali, cijelo je plave boje i to neobične plave boje. Deblo, grane, krošnja, sve je iste boje. E, i pita nastavnica učenika: - Šta je pjesnik htio reći? A, šta ja znam...! - odgovara joj on.

Tako i ja mogu reći, šta je umjetnik htio poručiti svijetu. Šta ja znam šta je mislio, mogu samo nagađati.

U toj boji su pomiješane boje neba, mora i nečeg što samo autor zna kad je miješao da bi dobio točno ono što je zamislio. Mnogi kažu Vaskova boja jer je ne možeš naći nigdje u prirodi, samo u mašti. Godinama sam pokušavala naći tu nijansu plave boje, ali bezuspješno, jednostavno, ona je odraz trenutka kojeg je dječak u njemu vidio odrastajući u mediteranskom okruženju. Pored plave i drugim živim bojama naslikani su mornari, ljudi koji se šetaju obalom gledajući ka pučini mora, čekajući nekog da se vrati s broda. "Fali more, drž' se kraja" čini mi se da za njih važi poznata krilatica. S vremenom ti likovi postali su prepoznatljiv znak Vaska Lipovca. To ću ostaviti za analitičare njegovih djela koja su sva odreda meni draga zbog toga što ljudi nisu savršeni, debeljuškasti su, biciklisti punašni, parovi su zagrljeni što je rijetko za vidjeti i ono najvažnije sadrže - LJUBAV.

Ljubav prema čovjeku, moru, nebu, brodovima, stablima, prirodi. Svi crpimo snagu i pamtimo ono što smo prvo vidjeli i osjetili u djetinjstvu samo to treba znati pretočiti u riječi, sliku, skulpturu, glazbu, bilo što, pa je tako i umjetnik nosio slike u glavi iz rodnih Škaljara kod Kotora i kasnije dugog življenja u Splitu. Studij u Zagrebu, izložbe i putovanja dodatno su ga obogatala i vjerojatno motivirala da eksponati budu vani, na otvorenom kao dio okoliša ili stopljene sa arhitekturom grada. Zašto mi ne bi mogli biti zanimljiv grad baš po nečemu kao što je - PLAVO STABLO? Kao što je Vasko rekao da "mora" raditi jer ga vuče potreba za tim, nešto ga je vodilo da napravi svojim rukama, ali što? Da li te vodi ruka Božja, talent, nadarenost, nagon da

zamišljeno izrezbariš, nacrtáš i da je TO upravo TO. Kao što je i on bio sretan kad je napravio valovito more na Smojinom nadgrobnom spomeniku. Hoće li se drugima svidjeti nije ni bitno i ako te pohvale godi ti, daju ti podstrek i poticaj da ideš dalje. Sve mi se čini da se tajna krije u njegovom horoskopskom znaku Blizanca koji je vječno mlad, razigran i svestran, ali i ozbiljan, temeljit i savjestan.

Drago mi je da je našlo svoje mjesto. Nikad neće uvenuti, ostat će vječno te neobične plave boje, mogu slijetati ptice na plave grane i oko njega trčati djeca. Na zelenoj livadi u parku kraj nikad dovršenog Doma omladine ili mladeži, kako hoćete, napokon je našlo svoj mir. Kao i Vasko u svom plavom grobu.

KOKOT I ZLI DUHOVI

PRIČA O ČUDESNOJ JAMI KOSTAJNICA

Piše: Mašo Miško Čekić

Golobradi mladić polako je išao za stadam urezujući, malenim britvulinom, šare na štapu. Ovan predvodnik dobro je poznao put, a pored njega, kao štitonoša, trčkarao je pas Medo. Sunce je već visoko odskočilo kada su stigli do šume Kostajnice, tamo gdje završava atar Gornje Lastve, mladićevog sela, a počinje tivatski. Šuma kostanja, koju od vazda zovu Kostajnica smjestila se na padinama Vrmca, ispod vrha Svete Nedelje, što se uzdiže sučelice Gornjoj Lastvi. Zajednička je imovina, udruženi posjed, a uz Lastovljane i Tivčane, ima vlasnika iz drugih bokeljskih mjesta.

Kostanji su ovdje najboljeg kvaliteta, a stara stabla rađaju obilato skoro svake godine. Mladić je često do ove šume dogonio ovce i koze, s jeseni posebno, u vrijeme sakupljanja plodova. Dan mu je ljepše i brže prolazio uz berače, a nije manjkalo pjesme i pošalica. Nadao se tome i toga dana. Jedini problem je jama. Duboka, bez dna, kako su kazivali ljudi, nazivajući i jamu po šumi: Kostajnica.

Ima dosta jama i pećina na Vrmcu. Ni broja im se ne zna, ali je samo Kostajnica na glasu. O jami se priča u cijeloj Boki Kotorskoj, pa svi koji zalaze u Kostajnicu dobro znaju da se valja držati staze koja vodi do čistine među stablima. Čistinu održavaju seljani kako bi otvor jame bio što vidljiviji. Mada rijetko, dešava se da u jamu nestane koza, češće ovca.

Mladić je to znao, pa je stoku držao podalje. Sam otvor jame je prijetio i upozoravao. Rub joj je nalik jajetu. U dužini ima oko 4, u širini 2,5 metra. Na dubini od nekih petnaestak metara izbočio se kameni sloj koji gotovo dijeli otvor jame na gornji i donji dio. Mladić baci kamen. Nije čuo udarac o dno jame! Strese se i požuri nazad u hladovinu starog kostanja. Skoro će podne, a u Kostajnici još nema ni jednog berača. Mladić je već pomislio da će dan provesti sam, kada na stazi ugleda nepoznatu, stariju ženu. U crnoj haljini, ogrnuta velikom vunenom maramom, polako je hodala, pomažući se štapom. Mladić mahnu rukom, u znak pozdrava. Žena ga ne primijeti. Zastala je kraj otvora jame. Nekoliko trenutaka, pogleda uprtog u krošnju velikog kostanja,

nepomično je stajala. Polako se prekrstila, ispružila nogu i skočila u jamu! Čuo se udarac štapa o kamenu ivicu. Ništa drugo. Mladić poskoči, pa zastane. Pomisli da mu se sve to samo priviđa, ali ugleda ženin štap. Nekoliko grančica pelina štap je zadržalo na ivici jame i mladić pokuša da ga dohvati. Štap iskliznu iz ruke i nestade u jami. Od toga dana više ništa nije bilo isto u Kostajnici. Zaposjeli su je zli duhovi, stalno se vrzmajući oko jame! I u samoj jami je bilo duhova odakle su, jednim podzemnim grlom, silazili u more, kraj Ponte Seljanovo. I dolje su činili zlo, pa se istim putem vraćali u jamu.

Zavladao je strah, stoka je češće nestajala, a pastiri su zaobilazili šumu Kostajnicu. Da provjere glasine, seljani su u jamu spustili kokota. Drugoga dana kokot se pojavio u moru, nedaleko od Ponte Seljanovo. Istina je! U jami Kostajnici su zli duhovi, a priča je stigla do svake bokeljske kuće. Zlodjela duhova Kostajnice u svakoj kući bila su drugačija, svakako veća i strašnija. Ni jedna od tih priča ne otkriva ko je, odakle je bila i

zašto je skočila starica u jamu? Gotovo je niko nije žalio. Da nije skočila, ne bi zli duhovi pohodili Kostajnicu! Jedino oko čega su se svi slagali bilo je vrijeme kada se sve do dešavalo. A bilo je to odavno!

Prvi zapis o Kostajnici objavio je 1908. godine ugledni profesor i planinar iz Zagreba Vjekoslav Novotni: "Svakako ta jama nije ništa drugo nego silna izdubina, što ju voda učini kroz stotine i stotine godina ispirajući kroz kamen i pećinu pjeskovito i glineno zemljište, što se ovdje mjestimice u dubini nalazi pomiješano sa vapnencem. Voda je iz nje našla oduška kroz donje pločaste naslage u potok Seljanovo. To je potok u koji se sva voda sabire iz mnogobrojnih vododerina, brda, glavica, hridi, pećina i jaruga, te čini i granicu u podožju Kostajnice.

Sva je Kostajnica zarašla kestenom. Tu ćeš naći kestenje jamačno 300 godina starih, obujmom od 3 do 6 metara, a jedan izmjerih sa obimom od preko 8 metara, mjerem 50 cm iznad zemlje. Grdan je to starac, bez srca i utrobe, ali silnih, zdravih grana, pun ploda". Trebao je proći gotovo cijeli vijek za novi zapis o Kostajnici. Godine 1999. šestorica planinara, ljubitelji speleologije, članovi novske "Subre", stigoše u šumu kostanja. Imali su dovoljno opreme i odlučili da se spuste do dna jame. To i učine ne sluteći da će naići na prizor dostojan slika iz čuvene Postojnske jame. "Poslije prvih metara samog prilaza", zapisao je vođa planinara Dejan Verigo,

"otvara se dosta veliki ulaz, a apsail prelazi u previjes koji je skoro do početka sipara i gornjeg dijela dna jame. Silaskom niz sipar (pod nekih 50 stepeni) do dubine od 50 m, uglavnom ništa novo. Sve je kao i u ostalim objektima tog tipa. Zadnjih dvadesetak metara do dna jame, duboke 70 metara, pruža se pogled na neviđeno obilje pećinskog nakita. Zastupljeni su stalaktiti, stalagmiti, zavjese, stubovi, a ispred svega toga su male kamenice pune bistre vode sa čipkastim obodom od kamena i kristala.

Stao sam u sred tog, do sada neobasjanog svijeta i nisam mogao doći do daha. Gdje god pogledaš blješte kristali, kaplje voda – fantazija!!! "Prije planinara, 1972. godine, spustio se u jamu, bez ikakve opreme sem starog konopa, Zvonko Vuksanović. Pričao je što je sve vidio u jami, ali mu mnogi nijesu povjerovali. Ljepotu ledenog jamskog nakita Zvonko nikada nije zaboravio. Morao je ponovo dolje, nakon tridesetak godina. Ovoga puta, s planinarskom opremom i u pratnji planirara. "Jedino što pored veličanstvenog pećinskog nakita ima u pećini, koja je pri dnu široka 40, a duga 53 metra, je boca dobre domaće rakije uz poruku koju sam ostavio sledećem posje-tiocu", rekao mi je Zvonko.

A zli duhovi? Pobjegli su od ljepote! A možda je mladić bio kraj neke druge jame ili mu se stvarno sve priviđalo.

MUDROST SVETOG PETRA CETINJSKOG

Izvor: Portal Kolektiv

Osim svetog apostola Luke, 31. oktobar posvećen je i svetom Petru Cetinjskom, pravoslavnom mitropolitu i poglavaru Crne Gore

Mudri Sveti Petar Cetinjski (Petar I Petrović Njegoš) i njegov susret sa dvije čobanice svjedoči o tome da su jedno sudovi Božiji, a sasvim drugo su sudovi ljudski.

Pouka ove priče je da dva zla u jednu kuću nikako ne idu, jer je potreba da se što više ljudi spase i nauči poštenju.

"Hođaše Sveti Petar Cetinjski, mitropolit crnogorski, skenderijski i primorski, sa svojim vjernim pomoćnikom i đakonom, Crnom Gorom i Brdima, poučavajući narod i upućujući ga na svako dobro djelo. Iskorjenjivao je sujevjerja, mirio zakrvljena bratstva, umudrivao slovesno stado, sudio narodne sporove, nadgledao i ispravljao svoje sveštenike i kaludere.

Dok je sveti Vladika cetinjski tako hodio sa svojim đakonom, naiđoše na jednu djevojku čobanicu koja pokraj puta čuvaše ovce. Nazvavši joj "Božiju vjeru", mitropolit Petar je pozdravi. Vidjevši da je to Vladika cetinjski, ozarena od radosti, djevojka čobanica se lijepo

javi svetom Vladici, nazva mu "Božiju vjeru", poljubi ga u ruku i sa smjernošću mu se pokloni, zatraživši mu Božiji blagoslov.

Mitropolit Petar je od puna srca blagoslovi i odmah produži svoj put. U isto vrijeme bi mu veoma milo što djevojka onako smjerno i radosno pokaza poštovanje prema svome vladici. Ali, kad se malo udaljiše, reče sveti Petar: **Da Bog da te zli naroci ćerali, čestita djevojko! (Narok je narodni izraz za sreću).**

Začuđi se đakon ovim riječima svetoga, ali iznenađen i pometen njihovim sadržajem, ne smije u taj čas ništa da ga upita. Poslije nekog vremena predoše sveti Petar i vjerni mu đakon preko jednog većeg brda i sretoše drugu djevojku čobanicu kako čuva ovce. I ovoj djevojci sveti Petar nazva "Božiju vjeru" i pozdravi je. Ova pak djevojka čobanica nit mu nazva "Božiju vjeru", nit mu priđe za blagoslov, već ga mrzovoljno pogleda i očuta.

Sveti Vladika, začuđen njenom drskošću i neznanjem, tužno je pogleda i nastavi svojim putem. Ali, kad se malo udaljiše reče Sveti Petar:

Da Bog da te dobri naroci ćerali, nesretna djevojko!

Ovo vladčinom đakonu bi još čudnije pa, iako sav zbunjen i pomalouplašen, osmjeli se da upita svetog Petra: Sveti i čestiti vladiko, kumim te Bogom velikijem, objasni mi zašto onu dobru i pobožnu djevojku čobanicu koja ti i Božiju vjeru nazva, i pokloni ti se, i ruku ti cjeliva, onako grdno blagoslovi, a ovu opaku i mrzevnu ovako lijepo. De je tu pravda i smisao, sveti vladiko?

Zastade na trenutak Sveti Petar, nasloni se na svoj vladčanski štap, pa blago pogledavši na svoga duhovno uznemirenog đakona, mudro i mirno mu odgovori:

"Dobri moj i vjerni đakone, jedno su sudovi Božiji, a drugo su sudovi ljudski. Zato se treba uvijek moliti, presveto ime Isusovo prizivajući; uvijek Božijim očima gledati i Božijim umom rasuđivati. I sam znaš šta je napisano u Svetome Pismu da Bog želi da se svi ljudi spasu i dođu u poznanje Istine. Stoga, onako blagoslovi one dvije djevojke, sa jednim dubljim ciljem i sa dobrim mislima i željama.

Poželjeh, dakle, od Boga da se ona prva i čestita čobanica ubrzo uda i pođe za čovjeka teška i srdita. Da je na taj način zli naroci ćeraju, a sve sa ciljem da ih ona pobjeđuje svojom ljubavlju i svojim smirenjem i čestitošću. Ovo rekoh kako bi se njenom vrlinom njen budući čovjek Bogu obratio, te da bi se i ona sa njim kao i njihova buduća čeljad spasili i na dobri put u život vječni otišli. Jer zemaljska je sreća

varljiva i prolazna, a nebeska istinska i neprolazna.

Ovu drugu, ojađenu i nesretnu djevojku, onako blagoslovi sa mišlju i željom da se ubrzo uda za čovjeka blaga i pobožna, da je na taj način dobri naroci ćeraju, ne bi li se nekako i ona, uz pomoć vrline njenog čovjeka, popravila i dušu spasila. I da bi im buduća čeljad imala dobar primjer u domu, jer nije dobro da iko od ljudi na zemlji propadne i ode u vječnu muku i pogibao. Stoga je najbolje da makar jedno od supružnika bude čestito i blage naravi, kako bi njegovom pravednošću i dobrotom bila preobražena na dobro i čitava kuća. Da bi se što više ljudi spasilo i poštenju naučilo.

Ovo su ti bili moji blagoslovi i moje želje i misli, dobri moj i vjerni đakone, jer dva zla u jednu kuću nikako ne idu, a ako je barem jedno od supružnika smjerno i čestito, daće Bog, pa će i čitava kuća na dobro poći i oporaviti."

Čuvši ovako premudar odgovor Svetoga Petra, đakon se zadivi njegovim riječima i ostade bez ijedne nedoumice u srcu. Vidjevši pak, da je svoga đakona potpuno uspokojio, Sveti Petar Cetinjski se gledajući ga svojim dubokim i mudrim pogledom, blago i zadovoljno nasmiješi, te obojica odmah nastaviše svoj put prohodeći Crnom Gorom i Brdima i poučavajući narod Božijoj veri i Božijoj istini.

Zapisao iguman manastira Svetog Nikole na Vranjini, jeromonah Petar (Dragojlović)

UKUSI CRNE GORE

Izvor: Ukusi Crne Gore

Podgorički popeci

Sastojci:

- teleća mekšina.....1,5 kg
- pršuta.....200 g
- sir domaći.....300 g
- skorup.....250 g
- brašno.....80 g
- jaja.....5 komada
- so
- ulje.....2,5 dl
- krompir.....1,5 kg
- peršun.....1 veza
- šeri paradajz.....10 komada

Priprema:

Teleće meso isjeći na manje šnicle (tri komada za porciju), istući tučkom i posoliti. Pršutu isjeći na kockice, dodati izmrvljeni sir sa malo kajmaka i zamiješati. Na rastučene šnicle postaviti fil i popeke urolovati u obliku sarmica. Uvaljati ih u brašno, pa u razmućena jaja, zatim ih pržiti u zagrijanom dubokom ulju, da dobiju rumenu boju. Kuvani krompir servirati na toplom tanjuru, paralelno postaviti popeke, a ispod njih rastopljeni skorup. Ukrasiti šeri paradajzom i peršunovim listom.

Heljdovna pita

Sastojci:

- heljdino brašno.....200 g
- pšenično brašno.....500 g
- prašak za pecivo.....1/4 kesice
- jaja.....5 komada
- sir.....100 g
- kajmak.....100 g
- kisjela pavlaka.....2 dl
- ulje.....1 dl
- mlijeko.....1 dl
- so.....po potrebi
- šećer.....5 g

Priprema:

Pomiješati prosijano heljdino i pšenično brašno sa praškom za pecivo. Dodati mućena jaja, so, šećer, toplu vodu i mlijeko. Zamutiti tijesto i pržiti palačinke. Za nadjev spojiti kajmak, sir i pavlaku. U tepsiju naizmjenično redati palačinke i nadjev, završiti palačinkom i premazati kajmakom. Peći 15 minuta na 200 stepeni. Držati na toplom do služenja.

IZLOŽBA BOŽANSTVENA KOMEDIJA ZLATKA GLAMOČAKA U MIMARI

IZLOŽBA LAFOREST U CRNOGORSKOM DOMU U ZAGREBU

21. LUČINDANSKI SUSRETI, ZAGREB 2019. GOST GRAD KOLAŠIN

